

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Το φθινόπωρο και τα παιδιά του»

Συγγραφή: ΖΟΥΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Εφαρμογή: ΛΑΓΟΥΡΗ ΜΑΡΙΝΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας πρωτοβάθμιας:

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το φθινόπωρο και τα παιδιά του

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρίνα Λάγουρη

Δημιουργία σεναρίου

Ευαγγελία Ζούνη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Δημοτικού

Σχολική μονάδα

Πρότυπο Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Χρονολογία

Από 26-9-2014 ως 17-10-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

Γλώσσα Β΄ Δημοτικού, τεύχος α΄, ενότητα 2: Ποίημα με τον τίτλο «Δεν μ' ακούς;», άσκηση 4, α΄ τεύχος, σ. 15 του βιβλίου μαθητή της Γλώσσας.

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτήθηκαν 18 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο Πληροφορικής

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών: Οι μαθητές είχαν εξοικίωση με τους υπολογιστές από την προηγούμενη σχολική χρονιά. Το συγκεκριμένο σενάριο απαιτεί οι μαθητές να μπορούν να χειρίζονται το πληκτρολόγιο και το ποντίκι, να μπορούν να αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο και να αντλούν τις πληροφορίες που τους ζητούνται. Επειδή μέχρι την εφαρμογή του σεναρίου οι μαθητές πιθανόν να μην έχουν την απαραίτητη εξοικίωση θα πρέπει πριν την έναρξη της εφαρμογής ο εκπαιδευτικός να φροντίσει να γνωρίσουν οι μαθητές τον τρόπο αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο και τη χρήση του πληκτρολογίου και ποντικιού. Επίσης, οι μαθητές πιθανόν να μην έχουν εμπειρία της εργασίας σε ομάδες γι' αυτό καλό θα ήταν να προηγηθεί και η εξοικείωση των παιδιών με την ομαδική εργασία.

Προεργασία του εκπαιδευτικού: Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει βασικές δεξιότητες χρήσης του υπολογιστή και να γνωρίζει βασικές λειτουργίες των λογισμικών που θα χρησιμοποιηθούν, θα πρέπει να έχει φροντίσει για την εγκατάσταση των λογισμικών και των φακέλων με τα απαραίτητα αρχεία στους Η/Υ στους οποίους θα εργαστούν οι μαθητές.

Υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου: Το σενάριο υλοποιείται στη σχολική τάξη στην οποία απαιτείται η ύπαρξη ενός βιντεοπροβολέα και στο εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου το οποίο είναι διαμορφωμένο κατάλληλα για να είναι δυνατή η εργασία των ομάδων στους Η/Υ. Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτείται η ύπαρξη Η/Υ ισάριθμων με τις ομάδες εργασίας των μαθητών, η εγκατάσταση σε αυτούς των λογισμικών και η σύνδεσή τους με το διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Ευαγγελία Ζούνη, Το φθινόπωρο και τα παιδιά του, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Δημοτικού, 2011

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο είναι πρωτότυπο στη σύλληψη.

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το προτεινόμενο σενάριο έχει ως σκοπό αφενός να υπενθυμίσει στους μαθητές τα βασικά χαρακτηριστικά του Φθινοπώρου, ώστε να περιγράψουν με ευκολία τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν τη συγκεκριμένη εποχή χρησιμοποιώντας τις ανάλογες λέξεις και εκφράσεις, αφετέρου να γνωρίσουν τον κάθε μήνα του Φθινοπώρου ξεχωριστά επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους στα ήθη και έθιμα, στο εορτολόγιο και στις παροιμίες του καθενός.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το Φθινόπωρο, ως μια εποχή του χρόνου, είναι για τους μαθητές της Β΄ Δημοτικού ένα γνώριμο θέμα, αφού από την προσχολική τους ακόμη ηλικία έχουν ασχοληθεί γενικά με τις εποχές του χρόνου, είτε ως σχέδιο εργασίας (Project) είτε ως καινοτόμο πρόγραμμα (περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αγωγής υγείας, πολιτιστικό).

Ουσιαστικά και τυπικά, οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση να ξεχωρίσουν τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εποχής, όπως είναι το άνοιγμα του σχολείου, τα πρωτοβρόχια, το όργωμα και η σπορά των χωραφιών, το κιτρίνισμα και το πέσιμο των φύλλων, ο τρύγος και το μάζεμα της ελιάς, και να τα εντάξουν στην καθημερινή τους δραστηριότητα.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, η διδασκαλία μπορεί να στηριχθεί στις κεκτημένες γνώσεις των μαθητών/τριών διευρύνοντάς τες και διερευνώντας το παραπάνω θέμα μέσα από την κοινωνικοπολιτισμική του διάσταση. Τα σχολικά εγχειρίδια –ιδιαίτερα της *Γλώσσας*, της *Μελέτης Περιβάλλοντος* και των *Εικαστικών*– ασχολούνται με το θέμα του ‘Φθινοπώρου’, το οποίο επανέρχεται συχνά, τόσο στα μαθήματα της τάξης (οριζόντιο επίπεδο) όσο και από τάξη σε τάξη (κάθετο επίπεδο). Παράλληλα, δίνεται η ευκαιρία και η δυνατότητα μέσα από αυτήν τη διερεύνηση να αποκτήσουν οι μαθητές ομαδικό πνεύμα, κριτική και δημιουργική σκέψη και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, ενώ θα αναπτύξουν δεξιότητες γραμματισμών και ιδίως των νέων γραμματισμών, που πηγάζουν από τις ΤΠΕ (διαχείριση, αναζήτηση, εύρεση, αποθήκευση, μηχανές αναζήτησης, διαδίκτυο, άλλες ψηφιακές συσκευές), αφού το σενάριο υλοποιείται κατά βάση με τη χρήση του διαδικτύου και των λογισμικών γενικής χρήσης από τους μαθητές.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιχειρείται οι μαθητές/-τριες:

- να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με την έναρξη και λήξη του Φθινοπώρου·
- να μάθουν ότι διαφέρει το Φθινόπωρο στα δύο ημισφαίρια·
- να γνωρίσουν τις κυριότερες θρησκευτικές γιορτές του·
- να γνωρίσουν τις εθνικές γιορτές της συγκεκριμένης εποχής·
- να ακούσουν και να μάθουν ποιήματα, τραγούδια και παροιμίες που αναφέρονται στους μήνες του Φθινοπώρου·
- να γνωρίσουν τα ήθη και τα έθιμα των μηνών του Φθινοπώρου·
- να εξοικειωθούν με την αναζήτηση στοιχείων μέσω μηχανών αναζήτησης.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιχειρείται οι μαθητές/-τριες:

- να αποκτήσουν νέο λεξιλόγιο·
- να μάθουν την ετυμολογία ορισμένων λέξεων (*μήνες-Φθινόπωρο*)·
- να καλλιεργήσουν τον προφορικό και τον γραπτό τους λόγο·
- να αναπτύξουν επιχειρηματολογικό λόγο (προφορικό και γραπτό)·
- να εξοικειωθούν με την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων (συνδυασμός λόγου-εικόνας-βίντεο).

Γραμματισμοί

Επιχειρείται οι μαθητές/-τριες:

- να εξοικειωθούν με τα μέρη του ηλεκτρονικού υπολογιστή·
- να εξοικειωθούν με προγράμματα γενικής χρήσης (ζωγραφικής, επεξεργαστή κειμένου)·
- να εξοικειωθούν με την αναζήτηση σε μηχανή αναζήτησης·
- να μάθουν να ανοίγουν ιστοσελίδες·
- να εξοικειωθούν με τη μεγέθυνση και σμίκρυνση φωτογραφίας-εικόνας·
- να εξοικειωθούν με τρόπους αλλαγής σελίδας·
- να εξοικειωθούν με τρόπους πλοήγησης μέσα σε έναν ιστότοπο·
- να εξοικειωθούν με την εκτύπωση φωτογραφίας·
- να εξοικειωθούν με τρόπους ακρόασης ηχητικού κομματιού·
- να γνωρίσουν μια διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια·
- να γνωρίσουν ένα διαδικτυακό λεξικό·
- να γνωρίσουν ένα ηλεκτρονικό λεξικό·
- να γνωρίσουν ένα ψηφιακό λεξικό.

Διδακτικές πρακτικές

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου προτείνεται η υιοθέτηση ενός διερευνητικού και ομαδοσυνεργατικού μοντέλου διδασκαλίας, καθώς οι μαθητές εργάζονται ομαδικά ερευνώντας σε ιστοσελίδες του διαδικτύου, ενώ ο εκπαιδευτικός παρακινεί τους μαθητές να ερευνήσουν και να ανακαλύψουν νέα δεδομένα. Ο ρόλος του είναι συμβουλευτικός και καθοδηγητικός, δημιουργώντας τις συνθήκες διδασκαλίας που να υπηρετούν την επικοινωνιακή διάσταση του γλωσσικού μαθήματος. Οδηγεί τους μαθητές σε γνωσιακές συγκρούσεις και αδιέξοδα, με σκοπό τη μεγαλύτερη κινητοποίηση και εμπλοκή τους στις δραστηριότητες.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφορμή του σεναρίου αποτελεί το ποίημα με τον τίτλο «Δεν μ' ακούς;», άσκηση 4, α' τεύχος, σ. 15 του βιβλίου μαθητή της *Γλώσσας*. Στο ποίημα αυτό μας μιλάει το Φθινόπωρο και μας παρουσιάζει με διάφορες εικόνες τι συμβαίνει την εποχή αυτή του χρόνου. Μέσα από συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης, αποφασίζεται η συστηματική επεξεργασία του συγκεκριμένου θέματος, προκειμένου οι μαθητές να προβούν σε μια ολοκληρωμένη έρευνα και να αποτυπώσουν τα αποτελέσματά τους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνδέεται με το Α.Π.Σ. και το σχολικό εγχειρίδιο καθώς το θέμα των εποχών και ειδικότερα του Φθινοπώρου αποτελεί αντικείμενο που βρίσκεται σε πολλά κείμενα τόσο του γλωσσικού μαθήματος όσο και των άλλων μαθημάτων.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Χρησιμοποιήθηκαν: διαδίκτυο, μηχανές αναζήτησης, ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια, ηλεκτρονικό λεξικό, διαδικτυακό λεξικό, πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, πρόγραμμα ζωγραφικής, λογισμικό tuxpaint.

Κείμενα

Χρησιμοποιήθηκε το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου, καθώς επίσης και τα Φύλλα εργασίας

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η & 2η διδακτική ώρα

(Εργασία στην ολομέλεια)

Η εφαρμογή του σεναρίου ξεκίνησε με αφορμή τη διδασκαλία του ποιήματος με τον τίτλο «Δεν μ' ακούς;» του σχολικού εγχειριδίου της *Γλώσσας Β' Δημοτικού*, Α' τεύχος, σ. 15 (ΒΜ), το οποίο αναφέρεται στο Φθινόπωρο. Η εκπαιδευτικός το πρόβαλε μέσω του προτζέκτορα και ακολούθησε συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης. Οι μαθητές αναφέρθηκαν στις εποχές του έτους, στα χαρακτηριστικά της κάθε εποχής και τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν. Οι περισσότεροι μαθητές είπαν πως καταλαβαίνουν ότι μπαίνει το φθινόπωρο γιατί ανοίγουν τα σχολεία.

Αφού διαβάστηκε το ποίημα στην ολομέλεια, η εκπαιδευτικός στάθηκε στις φράσεις που φανερώνουν πράγματα που συνήθως γίνονται το Φθινόπωρο και ζήτησε από τους μαθητές να τα περιγράψουν. Στη συνέχεια έθεσε ερωτήσεις όπως: ποιους μήνες έχει το φθινόπωρο, πώς είναι ο καιρός, ποια πουλιά φεύγουν και πώς τα λέμε, ποιες γιορτές έχουμε το φθινόπωρο, ποια είναι τα φθινοπωρινά φρούτα, ποια ήθη και έθιμα γνωρίζουν, αν ξέρουν παροιμίες για το φθινόπωρο κ.ά. Όλοι οι μαθητές γνώριζαν τους μήνες του φθινοπώρου, και ότι τα χελιδόνια φεύγουν το φθινόπωρο και επιστρέφουν την άνοιξη, αφού είχαν ασχοληθεί με τις εποχές και τους μήνες στην προσχολική τους αγωγή. Ένας μαθητής αναφέρθηκε στο όργωμα των χωραφιών λέγοντας ότι το ξέρει από τον παππού του στο χωριό, που οργώνει τα χωράφια με το τρακτέρ και πολλές φορές όταν είναι στο χωριό πηγαίνει μαζί του. Μερικοί μαθητές είπαν ότι κιτρινίζουν τα φύλλα σε πολλά δέντρα και όταν φυσάει αέρας αυτά πέφτουν. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, φάνηκε ότι δεν γνώριζαν ποια είναι τα φθινοπωρινά φρούτα, παροιμίες, καθώς και τα ήθη και έθιμα του φθινοπώρου. Όσο για τις γιορτές, ένας μαθητής ανέφερε τη γιορτή του Αγίου Δημητρίου, γιατί γιόρταζε ο ίδιος, και μια μαθήτριά του ότι γιορτάζει η Σοφία γιατί γιορτάζει η μητέρα της.

Στη συνέχεια, η εκπαιδευτικός, πρόβαλε στον προτζέκτορα το τραγούδι «Δώδεκα μήνες αθλητές» του Μ. Χατζιδάκη από τον δίσκο «Εδώ Λιλιπούπολη», και συγκεκριμένα το σχετικό βίντεο από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.youtube.com/watch?v=o2GOkussf3k>

Όταν τελείωσε το βίντεο η εκπαιδευτικός ζήτησε από τους μαθητές να σχολιάσουν τον τρόπο ενδυμασίας των μηνών ανάλογα με την εποχή του χρόνου. Περιέγραψαν με λεπτομέρεια πως ήταν ντυμένος ο κάθε μήνας ξεκινώντας από τους μήνες της άνοιξης και κλείνοντας με τους μήνες του φθινοπώρου. Οι μαθητές ενθουσιάστηκαν με το τραγούδι και ζήτησαν από την εκπαιδευτικό να το ακούσουν ξανά. Η εκπαιδευτικός πρότεινε να το τραγουδήσουν μαζί και για να τους βοηθήσει πρόβαλε μέσω του προτζέκτορα τους στίχους του τραγουδιού «Δώδεκα μήνες αθλητές», το οποίο αναζητά στην παρακάτω ηλεκτρ.διεύθυνση:

http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=1759

3η & 4η διδακτική ώρα

(Εργασία στην ολομέλεια)

Το δεύτερο δίωρο ξεκίνησε με την ανάγνωση από την εκπαιδευτικό του βιβλίου *Στην εξοχή το φθινόπωρο* των S. Cytting & S.Iglesia (εκδόσεις Ανέμη). Οι μαθητές έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον και όταν τελείωσε η ανάγνωση ζήτησαν να ξαναδούν τις εικόνες του βιβλίου, γιατί όπως είπε χαρακτηριστικά μια μαθήτρια «είναι πολύ όμορφες σαν πίνακες ζωγράφου». Στη συνέχεια ακολούθησε συζήτηση στην οποία πήραν το λόγο σχεδόν όλοι οι μαθητές αναφέροντας δικά τους βιώματα ή ρωτώντας απορίες που τους δημιουργήθηκαν. Ένας μαθητής ανέφερε ότι πηγαίνει στη θάλασσα το

φθινόπωρο και είναι πιο ωραία από το καλοκαίρι, ενώ ένας άλλος ευχθηκε να μην άνοιγαν τα σχολεία το φθινόπωρο αλλά να πηγαίναμε εκδρομές στη φύση.

Ακολούθησε η παρουσίαση σε βίντεο από το Διαδίκτυο του τραγουδιού με τίτλο: «Το Φθινόπωρο». Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης, Ποίηση: Κώστας Χατζόπουλος, από τους δίσκους: «Μίκης Θεοδωράκης – Τα παιδικά μου τραγούδια» & «Μίκης Θεοδωράκης – Δες τι λαμπρό φεγγάρι». Τραγουδούν ο Διονύσης Τσακνής και η Παιδική Χορωδία Δημήτρη Τυπάλδου Δημιουργός video clip: Μαργαρίτα Πάσχου.

5η & 6η διδακτική ώρα

(Εργασία στην ολομέλεια)

Ξεκινώντας, η εκπαιδευτικός πρότεινε να ασχοληθούν με έναν πιο λεπτομερή και συστηματικό τρόπο με το Φθινόπωρο, εκμεταλλευόμενη τον ενθουσιασμό τους από το προηγούμενο δίωρο, και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους στην ολομέλεια, όταν την ολοκληρώσουν.

Η εκπαιδευτικός εξήγησε στους μαθητές ότι η εργασία θα γίνει στο εργαστήριο υπολογιστών και ότι η διαδικασία θα διαρκέσει τόσο χρόνο όσο χρειαστεί για την ολοκλήρωση όλων των εργασιών τους. Θα δουλέψουν ομαδικά, θα χωριστούν σε 4 ομάδες των 5 ατόμων, και θα αναλάβουν να βρουν πληροφορίες για το

φθινόπωρο και τους 3 μήνες του και στο τέλος η κάθε ομάδα θα ετοιμάσει μια παρουσίαση που θα δείξει στην ολομέλεια της τάξης.

Η εργασία της κάθε ομάδας σχετίζεται με τον τίτλο της. Οι ομάδες και οι τίτλοι είναι οι παρακάτω:

Α΄ ομάδα: Το Φθινόπωρο

Β΄ ομάδα: Ο Σεπτέμβρης

Γ΄ ομάδα: Ο Οκτώβρης

Δ΄ ομάδα: Ο Νοέμβρης

Η εκπαιδευτικός έγραψε στον πίνακα τους τίτλους των θεμάτων των ομάδων και ζήτησε από τους μαθητές να διαλέξουν και να δηλώσουν ποιο θέμα προτιμούν και έτσι να συγκροτήσουν τις ομάδες. Οι μαθητές συνεργάστηκαν, δήλωσε ο καθε μαθητής/τρια την προτίμησή του και συγκροτήθηκαν οι 4 ομάδες χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

Αφού συγκροτήθηκαν οι ομάδες η εκπαιδευτικός εξήγησε στους μαθητές τον τρόπο που θα εργαστούν παρουσιάζοντας τα βήματα που θα ακολουθήσουν, μέσω του προτζέκτορα και δίνοντας τις ακόλουθες οδηγίες: Η κάθε ομάδα θα πρέπει να αναζητήσει πληροφορίες για το θέμα που έχει αναλάβει στην ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια *Βικιπαίδεια* και μέσα από συγκεκριμένες σελίδες που όπως τους εξήγησε, θα τους δίνονται στο αντίστοιχο φύλλο εργασίας το οποίο θα πρέπει να ακολουθήσουν προσεχτικά. Θα αναζητήσουν πληροφορίες για το φθινόπωρο ή για κάθε μήνα, την ετυμολογία της λέξης, ποιήματα, τραγούδια, φωτογραφίες, παροιμίες, το εορτολόγιο, ήθη και έθιμα. Τους διαβεβαίωσε ότι θα είναι δίπλα τους και θα τους βοηθάει σε ό,τι χρειαστούν. Στο τέλος θα ετοιμάσει η κάθε ομάδα την παρουσίασή της και οι εκπρόσωποί της θα την παρουσιάσουν στην ολομέλεια.

7η–15η διδακτική ώρα

(Εργασία σε ομάδες)

Τις επόμενες διδακτικές ώρες οι μαθητές δούλεψαν στην αίθουσα των υπολογιστών. Η κάθε ομάδα πήρε το αντίστοιχο φύλλο εργασίας από την εκπαιδευτικό και άρχισε την αναζήτηση και την συλλογή των στοιχείων του θέματός της. Η εκπαιδευτικός ήταν συνέχεια κοντά στις ομάδες τις στήριζε και τις καθοδηγούσε. Έβλεπε κάθε απορία ή δυσκολία που παρουσιαζόταν και σε συνεργασία με τα μέλη κάθε ομάδας έγινε η επιλογή του υλικού που συμπεριλήφθηκε στην παρουσίασή τους. Η κάθε ομάδα ακολούθησε το φύλλο εργασίας της και βρήκε ήθη και έθιμα, ποιήματα, τραγούδια, παροιμίες, εορτολόγιο, εικόνες σχετικά με το θέμα της. Στο τέλος έφτιαξε τη δική της ζωγραφιά χρησιμοποιώντας το λογισμικό ζωγραφικής tuxpaint.

16η & 18η διδακτική ώρα

(Εργασία στην ολομέλεια)

Το τελευταίο διδακτικό δίωρο, στην ολομέλεια της τάξης η κάθε ομάδα παρουσίασε την εργασία της.

Κατά τη διάρκεια και στο τέλος της παρουσίασης της κάθε ομάδας, γινόταν συζήτηση και σχολιαζόταν από τους υπόλοιπους μαθητές ό,τι τους εντυπωσίασε ή ότι τους προκαλούσε ερωτήματα. Οι μαθητές δεν ήξεραν το νόημα πολλών παροιμιών και η εκπαιδευτικός τις ανέλυε και τους τις εξηγούσε. Το ίδιο συνέβη και με πολλά ήθη και έθιμα του φθινοπώρου που επικρατούν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Το ενδιαφέρον των μαθητών κρατήθηκε αμείωτο και έγινε μια εποικοδομητική συζήτηση. Οι μαθητές γνώρισαν και έμαθαν πολλά για το φθινόπωρο και τους μήνες του που δεν γνώριζαν.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/-Α ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Δίνονται 4 φύλλα εργασίας που αξιοποιούνται στην εφαρμογή του σεναρίου από τους μαθητές. Τα φύλλα εργασίας παρατίθενται στον φάκελο του συνοδευτικού υλικού.

1^ο φύλλο εργασίας

Α΄ ομάδα: Το Φθινόπωρο

1. Ανοίξτε τη σελίδα που ακολουθεί: <http://el.wikipedia.org/wiki/Φθινόπωρο>.

- Με βάση τις πληροφορίες που δίνονται εκεί να καταγράψτε τις πληροφορίες που δίνονται για το Φθινόπωρο.
- Επεξεργαστείτε τον πίνακα του Τζιουζέπε Αρτσιμπόλντο (Giuseppe Arciboldo) με τον τίτλο: – Autumn, 1573, αποθηκεύστε τον
- Στη συνέχεια πλοηγηθείτε στην παρακάτω σελίδα
http://www.rhodeslibrary.gr/info/2005_3/index.html
- Διαβάστε το κείμενο που αναφέρεται στο Φθινόπωρο και αποθηκεύστε το.
- Συζητήστε με την ομάδα σας ποιες από τις πληροφορίες θα επιλέγατε για την παρουσίασή σας στην ολομέλεια αιτιολογώντας την επιλογή σας.
- Με βάση τις πληροφορίες που έχετε συγκεντρώσει να δημιουργήσετε ένα μικρό κείμενο με τίτλο «Το Φθινόπωρο» στον κειμενογράφο. Συζητήστε με την ομάδα σας ποιες από τις παραπάνω πληροφορίες θα συμπεριλάβετε στο κείμενό σας.
- Με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού γράψτε στον κειμενογράφο το έγγραφο με τις πληροφορίες που επιλέξατε και αποθηκεύστε το με το ίδιο όνομα.

2. Κατόπιν, αναζητήστε την ετυμολογία της λέξης *Φθινόπωρο* στα παρακάτω λεξικά:

- Ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] (http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html)
- Βικιλεξικό (<http://el.wiktionary.org/wiki/>)
- Εικονογραφημένο Λεξικό Α', Β', Γ' Δημοτικού (<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko>)
- Συγκρίνετε τους ορισμούς

3. Στη συνέχεια μπορείτε να ανοίξετε τη σελίδα που ακολουθεί: http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=1330&Itemid=83

- Διαβάστε το ποίημα και με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού αντιγράψτε το και αποθηκεύστε το.

4. Έπειτα, πηγαίνετε στην ακόλουθη σελίδα:

<http://gr.freepik.com/free-photos-vectors/autumn>

- Περιεργαστείτε ορισμένες από τις φωτογραφίες που θα επισκεφθείτε. Για να δείτε σε μεγέθυνση τις φωτογραφίες, αρκεί να πατήσετε με τον κέρσορα πάνω στη φωτογραφία που επιλέξατε.
- Συζητήστε με την ομάδα σας ποιες από τις φωτογραφίες θα επιλέγατε για την παρουσίασή σας στην ολομέλεια αιτιολογώντας την επιλογή σας.
- Αποθηκεύστε με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σε ένα έγγραφο τις φωτογραφίες που επιλέξατε και δώστε του τον τίτλο «Φωτογραφίες Φθινοπώρου».

5. Τέλος, κάθε μέλος της ομάδας οφείλει να παρουσιάσει από μία τουλάχιστον από τις παραπάνω δραστηριότητες στην ολομέλεια.

2^ο φύλλο εργασίας

Β' ομάδα: Ο Σεπτέμβρης

1. Ανοίξτε τις σελίδες που ακολουθούν:

<http://el.wikipedia.org/wiki/Σεπτέμβριος>

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=760&Itemid=83

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_2_09.html

- Με βάση τις πληροφορίες που δίνονται εκεί δημιουργήστε ένα μικρό κείμενο με τίτλο «Ο Σεπτέμβρης» στον κειμενογράφο. Συζητήστε με την ομάδα σας ποιες από τις παραπάνω πληροφορίες (ονομασία του μήνα, ήθη και έθιμα) θα συμπεριλάβετε στο κείμενό σας.
- Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού γράψτε στον κειμενογράφο το έγγραφο με τις πληροφορίες που επιλέξατε και αποθηκεύστε το με το ίδιο όνομα.

2. Στη συνέχεια πλοηγηθείτε στην παρακάτω σελίδα

http://www.rhodeslibrary.gr/info/2005_3/index.html

- Διαβάστε το κείμενο που αναφέρεται στον μήνα Σεπτέμβριο και με τη βοήθεια, αποθηκεύστε το.
- Συζητήστε και επιλέξτε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σας τις σημαντικότερες πληροφορίες που θα συμπεριλάβετε στην παρουσίασή σας.

3. Κατόπιν αναζητήστε την ετυμολογία της λέξης *Σεπτέμβριος* στα παρακάτω λεξικά:

- Ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] (http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html)

- Βικιλεξικό (<http://el.wiktionary.org/wiki>)

- Εικονογραφημένο Λεξικό Α', Β', Γ' Δημοτικού (<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko>)

- Τι παρατηρείτε; Ο ορισμός υπάρχει σε όλα τα λεξικά;

4. Ανοίξτε τις σελίδες που ακολουθούν:

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=534&Itemid=83&limit=1&limitstart=9

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_3_09.html

- Μελετήστε προσεκτικά τις παροιμίες.
- Συζητήστε με την ομάδα σας την ερμηνεία των παροιμιών.
- Ζητήστε από τον/την εκπαιδευτικό να σας εξηγήσει όποια δεν γνωρίζετε.
- Αντιγράψτε όσες παροιμίες θέλετε στον κειμενογράφο και δώστε στο έγγραφό σας τον τίτλο «Οι παροιμίες του Σεπτέμβρη».
- Αποθηκεύστε το έγγραφο με το ίδιο όνομα.

5. Έπειτα, αναζητήστε στις παρακάτω ιστοσελίδες που ακολουθούν τις θρησκευτικές γιορτές του μήνα Σεπτέμβρη:

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=760&Itemid=83

http://www.matia.gr/4/09_sep.html

- Εντοπίστε τις γιορτές στο ημερολόγιο.

- Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού αντιγράψτε και αποθηκεύστε το ημερολόγιο και εορτολόγιο του μηνός Σεπτεμβρίου και αποθηκεύστε το.

6. Πλοηγηθείτε στις παρακάτω ιστοσελίδες:

<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko>.

- Επιλέξτε το βιβλίο μαθητή, της Δ΄ τάξης, Α΄ τεύχος, σ. 10 και διαβάστε το ποίημα της Ρένας Καρθαίου με τίτλο «Ο Σεπτέμβρης». Αντιγράψτε το και αποθηκεύστε το.

- Συνεχίστε την πλοήγηση σας στην ακόλουθη σελίδα:

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=760&Itemid=83

- Αναζητήστε το τραγούδι του μηνός Σεπτεμβρίου, αποθηκεύστε το με τον τίτλο «Τραγούδι για τον Σεπτέμβρη».
- Διαβάστε το και αναζητήστε κοινά σημεία με το ποίημα της Ρένας Καρθαίου με τίτλο «Ο Σεπτέμβρης».

6. Τέλος, κάθε μέλος της ομάδας οφείλει να παρουσιάσει από μία τουλάχιστον από τις παραπάνω δραστηριότητες στην ολομέλεια.

3^ο φύλλο εργασίας

Γ' ομάδα: Ο Οκτώβρης

1. Ανοίξτε τις σελίδες που ακολουθούν:

<http://el.wikipedia.org/wiki/Οκτώβριος>

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=701&Itemid=83

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_2_10.html

- Με βάση τις πληροφορίες που δίνονται δημιουργήστε ένα μικρό κείμενο με τίτλο «Ο Οκτώβρης» στον κειμενογράφο. Συζητήστε με την ομάδα σας ποιες από τις παραπάνω πληροφορίες (ονομασία του μήνα, ήθη και έθιμα) θα συμπεριλάβετε στο κείμενό σας.
- Γράψτε στον κειμενογράφο το έγγραφο με τις πληροφορίες που επιλέξατε. Δώστε στο έγγραφο τον τίτλο «Ο Οκτώβρης» και αποθηκεύστε το με το ίδιο όνομα.

2. Στη συνέχεια πλοηγηθείτε στην παρακάτω σελίδα:

http://www.rhodeslibrary.gr/info/2005_3/index.html

- Διαβάστε το κείμενο που αναφέρεται στον μήνα Οκτώβριο.
- Συζητήστε και επιλέξτε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σας τις σημαντικότερες πληροφορίες που θα συμπεριλάβετε στην παρουσίασή σας, αντιγράψτε και αποθηκεύστε τις.

3. Κατόπιν αναζητήστε την ετυμολογία της λέξης *Οκτώβριος* στα παρακάτω λεξικά:

- Ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Ινστιτούτο Νέο-ελληνικών Σπουδών [Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] (http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html)
  - Βικιλεξικό (<http://el.wiktionary.org/wiki>)
  - Εικονογραφημένο Λεξικό Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού (<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko>)
- Τι παρατηρείτε; Ο ορισμός υπάρχει σε όλα τα λεξικά;

4. Ανοίξτε τις σελίδες που ακολουθούν:

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=534&Itemid=83&limit=1&limitstart=10

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_3_10.html

- Μελετήστε προσεκτικά τις παροιμίες.
- Συζητήστε με την ομάδα σας την ερμηνεία των παροιμιών.
- Αντιγράψτε, όσες παροιμίες θέλετε στον κειμενογράφο και αποθηκεύστε στο έγγραφο.

5. Έπειτα, αναζητήστε στις παρακάτω ιστοσελίδες που ακολουθούν τις θρησκευτικές και εθνικές γιορτές του μήνα Οκτώβρη:

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_2_10.html

- Εντοπίστε τις γιορτές στο ημερολόγιο.
- Αντιγράψτε, από το κείμενο της παραπάνω σελίδας, τις θρησκευτικές και εθνικές γιορτές του μήνα Οκτώβρη, αποθηκεύστε στο έγγραφό σας.

6. Τέλος, κάθε μέλος της ομάδας οφείλει να παρουσιάσει από μία τουλάχιστον από τις παραπάνω δραστηριότητες στην ολομέλεια.

4^ο φύλλο εργασίας

Δ΄ ομάδα: Ο Νοέμβρης

1. Ανοίξτε τις σελίδες που ακολουθούν:

<http://el.wikipedia.org/wiki/Νοέμβριος>

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=702&Itemid=83

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_2_11.html

- Με βάση τις πληροφορίες που δίνονται εκεί δημιουργήστε ένα μικρό κείμενο με τίτλο «Ο Νοέμβρης» στον κειμενογράφο. Συζητήστε με την ομάδα σας ποιες από τις παραπάνω πληροφορίες (ονομασία του μήνα, ήθη και έθιμα) θα συμπεριλάβετε στο κείμενό σας.
- Γράψτε στον κειμενογράφο το έγγραφο με τις πληροφορίες που επιλέξατε. Δώστε στο έγγραφο τον τίτλο «Ο Νοέμβρης» και αποθηκεύστε το με το ίδιο όνομα.

2. Στη συνέχεια πλοηγηθείτε στην παρακάτω σελίδα

http://www.rhodeslibrary.gr/info/2005_3/index.html

- Διαβάστε το κείμενο που αναφέρεται στον μήνα Νοέμβριο
- Συζητήστε και επιλέξτε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σας τις σημαντικότερες πληροφορίες που θα συμπεριλάβετε στην παρουσίασή σας, αντιγράψτε και αποθηκεύστε τες.

3. Κατόπιν αναζητήστε την ετυμολογία της λέξης «Νοέμβριος» στα παρακάτω λεξικά:

- Ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Ινστιτούτο Νέο-ελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη] (http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html)
- Βικιλεξικό (<http://el.wiktionary.org/wiki>)
- Εικονογραφημένο Λεξικό Α', Β', Γ' Δημοτικού (<http://pi-schools.sch.gr/dimotiko>)
- Τι παρατηρείτε; Ο ορισμός υπάρχει σε όλα τα λεξικά;
- Ανοίξτε τις σελίδες που ακολουθούν:

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=534&Itemid=83&limit=1&limitstart=11

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_3_11.html

- Μελετήστε προσεκτικά τις παροιμίες.
- Συζητήστε με την ομάδα σας την ερμηνεία των παροιμιών.
- Αντιγράψτε, όσες παροιμίες θέλετε στον κειμενογράφο και αποθηκεύστε τις στο έγγραφό σας.

4. Έπειτα, αναζητήστε στις παρακάτω ιστοσελίδες που ακολουθούν, τις θρησκευτικές και εθνικές γιορτές του μήνα Νοέμβρη:

http://www.paidika.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=702&Itemid=83

http://www.matia.gr/7/71/7106/7106_2_11.html

- Εντοπίστε τις γιορτές στο ημερολόγιο.

– Αντιγράψτε, από τα κείμενα της παραπάνω σελίδας τις θρησκευτικές και εθνικές γιορτές του μήνα Νοέμβρη, αποθηκεύστε στο έγγραφό σας.

5. Τέλος, κάθε μέλος της ομάδας οφείλει να παρουσιάσει από μία τουλάχιστον από τις παραπάνω δραστηριότητες στην ολομέλεια.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι εργασίες των μαθητών θα μπορούσαν να παρουσιαστούν και στους μαθητές των άλλων τάξεων σε μια εκδήλωση του σχολείου με θέμα «το φθινόπωρο». Επίσης θα μπορούσαν να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου. Το σενάριο μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη συνεργασία δύο ή περισσότερων τμημάτων της ίδιας τάξης του σχολείου ή μεταξύ δύο διαφορετικών τάξεων.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η χρονική διάρκεια του σεναρίου είναι ενδεικτική. Οι μαθητές/-τριες της Β΄ Δημοτικού δεν είναι σε θέση να χειριστούν με άνεση τον Η/Υ και να πλοηγηθούν με άνεση στο διαδίκτυο, και έτσι ο χρόνος αναζήτησης που χρειάστηκε ήταν μεγάλος. Ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός, που γνωρίζει καλύτερα τις δυνατότητες των μικρών μαθητών του, έχει τη δυνατότητα να τροποποιήσει το σενάριο ανάλογα με τις απαιτήσεις της τάξης του, να προσθέσει ή να αφαιρέσει δραστηριότητες. Το θέμα του διδακτικού σεναρίου επιλέχτηκε με κριτήριο να επεκτείνει τις δραστηριότητες των σχολικών εγχειριδίων, να κρατήσει το ενδιαφέρον των μαθητών σε όλη τη διάρκειά του εμπλέκοντάς τους σε ενεργητικές δραστηριότητες. Οι μαθητές καθώς έχουν μικρή ευχέρεια στη χρήση του υπολογιστή χρειάζονται τη συνεχή παρακολούθηση και βοήθεια από τον εκπαιδευτικό. Καλό θα ήταν η υλοποίηση του σεναρίου να μην γίνει τον Σεπτέμβριο, αλλά αργότερα τους επόμενους μήνες του φθινοπώρου, καθώς οι μαθητές θα έχουν αποκτήσει περισσότερη εξοικώωση με τους υπολογιστές και το διαδίκτυο.

Στη συγκεκριμένη εφαρμογή δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στους νέους γραμματισμούς που θα έπρεπε να αποκτήσουν οι μαθητές και λιγότερο στα

αποτελέσματα τα οποία θα προέκυπταν από την επιλογή και την άντληση πληροφοριών από το διαδίκτυο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άντερσον, Μπ. [1991] 1997. *Φαντασιακές κοινότητες*. Μτφρ. Π. Χαντζαρούλα. Αθήνα: Νεφέλη.

Αποστολίδου, Β. & Ε. Χοντολίδου. (Επιμ.). 2002. *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html [15.11.2010].

Kress, G. & T. Van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. Λονδίνο: Arnold.

Kress, G. 2000. Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον. *Γλωσσικός Υπολογιστής* 2, 111-124.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρατίθεται φάκελος συνοδευτικού υλικού και φάκελος τεκμηρίων.